

gælder formentlig i en vis udstrækning også de kriseramte godsejere, i visse områder af kontinentet måske dog mere end i England, hvor Postan navnlig har hæftet sig ved *the landlords'* anstrengelser for at skaffe sig alternative indkomstkilder (jf. hans fremstilling i den nye udgave af "The Cambridge Economic History" I, 1966, s. 549-632, især s. 585 ff., 595 ff.; ejendommeligt nok genoptrykkes denne afhandling ikke).

Anmeldelsen har måttet forbigå vigtige sider af Postans forskningsarbejde; det gælder navnlig hans betydningsfulde studier over højmiddelalderens sociale struktur og økonomiske vækst. Sin mest grundlæggende og blivende betydning har Postans arbejde dog nok i kraft af hans opgør med den foregående generations metoder og tolkning og i kraft af hans egen helt centrale placering i vor generations udforskning og omfortolkning af senmiddelalderens økonomiske historie. Og de samme grunde gør ligeså naturligt disse to bind *collected papers* til et vigtigt og bekvemt redskab for fremtidens forskning.

E. Ladewig Petersen

George Vernadsky m. fl. (Ed.): A Source Book for Russian History from Early Times to 1917. Vol. 1. Early Times to the Late Seventeenth Century. Vol. 2. Peter the Great to Nicholas I. Vol. 3. Alexander II to February Revolution. New Haven and London, Yale University Press, 1972. Vol. 1: XLIII, 306 s., vol. 2: XLI, 584 s., vol. 3: XLI, 884 s., Samlet pris \$ 35.00, enkeltbind \$ 12.50.

Udgiverne betegner i forordet formålet med udgivelsen at gøre et »illustrerende udvalg af den rigdom af primært kildemateriale«, der findes til Ruslands historie fra det 6. til det 20. årh., tilgængeligt på engelsk. Helt præcist har man sigtet på at fremstille et instrument, der kan finde anvendelse i historieundervisningen som et supplement til gennemgangen af lærebøger i Ruslands historie. Ved udarbejdelsen af værket har udgiverne da også samarbejdet med og modtaget forslag og vejledning fra mange historielærere.

Under arbejdet med værket er udgiverne blevet stillet over for mange problemer, hvilket bl. a. ses af, at man har arbejdet på værket i 16 år, før det kunne offentliggøres. Til de væsentligste problemer hørte naturligvis at opnå en balance mellem forskellige typer af kilder. Også her har udgiverne ladet undervisningssituationen i høj grad være vejledende, idet man har medtaget et repræsentativt udvalg af de kilder, der henvises til i standardlærebøger i russisk historie. Et andet stort problem har været at få foretaget relevante uddrag af de udvalgte kilder, uden derved at gøre vold på kilderne og/eller bibringe læseren (de studerende på amerikanske colleges) en forhåndsopfattelse af kildernes indhold, tendens m.v.

Kilder til belysning af Ruslands udenrigspolitik gennem tiderne er der ret få af i værket, idet udgiverne har ment, at sådanne kilder allerede fandtes tilgængeligt på engelsk. Til gengæld er der blevet plads til så mange flere kilder til belysning af den interne udvikling, hvorunder man har bestræbt sig på at få illustreret så mange aspekter som muligt af denne udvikling (politisk,

økonomisk, social, idé-, kirke- og retshistorie). I alt overvejende grad afspejler udvalget storrussernes historie, og ikke de mange andre nationaliteters historie. Dette udvælgelsesprincip kan dog ikke siges at være urimeligt i betragtning af den dominerende rolle, netop storrusserne har spillet i det russiske flernationale riges historie.

M.h.t. den kronologiske fordeling har man også fulgt praksis fra lærerbøgerne, d.v.s. en tættere dækning jo længere frem mod nutiden, man har bevæget sig. Udgiverne har dog lagt forholdsvis mere vægt på det 16. og 17. årh., end det normalt sker. Ca. $\frac{1}{3}$ af kilderne drejer sig om perioden fra Aleksander II (1855–1881) og frem til og med Februarrevolutionen 1917. Den sidste kilde er zar Nikolaj II's sidste appel til hæren af 8. marts 1917. Når man har valgt at standse ved Februarrevolutionen, skyldes det, at der allerede findes så mange kilder til Ruslands historie efter 1917 udgivet på engelsk.

Det vil altid være noget af et vovestykke at forsøge sig med en kildeudgave, der skal dække så stort et emne, som det, der her er tale om. Men netop den bevidste begrænsning af udvalget med udgangspunkt i overvejelser om, hvordan værket bedst muligt ville kunne opfylde den helt konkrete funktion at støtte og inspirere studerende, der gennemgår Ruslands historie på grundlag af en standard lærebog, gør, at man må betegne resultatet som vellykket. Da værket imidlertid så entydigt tager sigte på specielle amerikanske undervisningsforhold, er det mere tvivlsomt, hvor brugbart kildeudvalget vil være i en dansk sammenhæng. Takket være de udførlige oplysninger i forbindelse med hver aftrykt kilde (hvor originalen evt. findes, hvorfra kilden er oversat, videregående litteratur om emnet m.v.) kan værket dog undertiden fungere også som et hjælpemiddel i andre sammenhænge end den oprindeligt mente. Hertil kommer, at hvert bind kan købes for sig, at hvert af de tre bind derfor også er blevet forsynet med en bibliografi.

Bent Jensen

M. Mollat et Ph. Wolff: Ongles bleus. Jacques et Ciompi. Les révolutions populaires en Europe aux XIVe et XVe siècles. Paris, Calmann-Lévy, 1970. - 328 s.

Adskillige af senmiddelalderens talrige sociale uroligheder har været gjort til genstand for specialundersøgelser, mens der endnu kun foreligger ganske få komparative analyser af opstandene. – Eksempler på sådanne er den hollandske forsker, F. W. N. Hugenholtz's disputats fra 1949, *Drie boerenopstanden uit de veertiende eeuw*, der sammenligner de flamske opstande 1323–28, »Les Jacqueries« i Frankrig 1358 og den engelske opstand i 1381, samt tyskeren Horst Gerlach's komparation af den engelske opstand 1381 og den tyske bondekrig 1525, *Der englische Bauernaufstand von 1381 und der deutsche Bauernkrieg. Ein Vergleich* (1969). – Nu har imidlertid også to franske forskere, professorerne Michel Mollat og Philippe Wolff, der begge i forvejen er kendte autoriteter inden for senmiddelalderens sociale og økonomiske historie, fremlagt en komparativ analyse af – ikke blot to eller tre opstande – men praktisk taget alle uroligheder i perioden 1280–1435 i hele Vest- og Centraleuropa – Italien og